

25. Mykaeva A.S., Rutkovskaia O.A. (2016). Pravovaia pryroda otnoshenyi v sety Yinternet y ykh spetsyfyka [The legal nature of relations on the Internet and their specifics] // Nauchnoe obozrenye. Seryia 1: Ekonomyka y pravo. № 3. pp. 136–142. [in Russian].
26. Obukhovska T.I. (2014). Zakhyst personalnykh danykh v umovakh rozvytku informatsiinoho suspilstva: peredumovy, pryntsyipy ta mizhnarodne zakonodavstvo [Protection of personal data in the development of the information society: prerequisites, principles and international law] // Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. № 1. pp. 95–103. [in Ukrainian].
27. Pastukhov O.M. (2002). Avtorske pravo u sferi funktsionuvannia vsesvitnoi informatsiinoi merezhi Internet [Copyright in the functioning of the world information network Internet]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Kyiv. 174 p. [in Russian].
28. Pro vykonannya Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [On the implementation of the Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part]: Postanova KMU vid 25.10.2017 № 1106. [in Ukrainian].
29. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv shchodo vrehuliuvannia pytan avtorskoho prava i sumizhnykh prav [On amendments to some legislative acts on the regulation of copyright and related rights]: proekt Zakonu Ukrainy vid 01.02.2018 № 7539. [in Ukrainian].
30. Savelev A.Y. (2015). Problemy primeneniia zakonodatelstva o personalnykh dannykh v epokhu «Bolshikh dannykh» (Big Data) [Problems of the application of legislation on personal data in the era of "Big Data"] // Pravo. Zhurnal Vyshei shkoly ekonomyky. № 1. pp. 43–66. [in Russian].
31. Trofymov O.Y. (2008). Pravovaia okhrana baz dannykh operatorov elektrosviasi [Legal protection of databases of telecommunication operators]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.14. M. 22 p. [in Russian].
32. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part]: Uhoda vid 27.06.2014 // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2014. № 75. T. 1. St. 2125. [in Ukrainian].
33. Shapoval R.V., Shpak A.P. (2015). Adaptatsiia chynnoho zakonodavstva Ukrainy do vymoh yevropeiskoho shchodo zakhystu prav intelektualnoi vlasnosti [Adaptation of the current legislation of Ukraine to the European requirements for the protection of intellectual property rights] // Pravo ta innovatsii. 2015. № 2. pp. 32–36. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.3.33>

OCHRONA PAŃSTWOWA PRACOWNIKÓW ORGANÓW ŚCIGANIA I SĄDU: ASPEKT ADMINISTRACYJNY

Ihor Petrishak

*student Katedry Prawa Administracyjnego i Gospodarczego
Zaporoskiego Uniwersytetu Narodowego (Zaporoże, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-9758-3251

Petrishak@gmail.com

Adnotacja. Artykuł poświęcono podkreśleniu kwestii związanych z ustanowieniem podstawowych cech ochrony państwowej pracownikó w organó w ścigania i sądu poprzez określenie mechanizmu administracyjno-prawnego ochrony państwowej pracownikó w tych organó w, badanie prawa do stosowania ochrony państwowej i uprawnień, które go tworzą, wyodrębnienie podmiotó w, które są uprawnione do otrzymywania ochrony państwowej, oraz ustanowienie systemu organó w, które są upoważnione do zapewnienia ochrony państwowej pracownikó w organó w ścigania i Sądu. Nacisk kładziony jest na wąskie podejście do określenia istoty prawa do ochrony państwowej pracownikó w organó w ścigania i sądu oraz jego administracyjno-prawnego zabezpieczenia. Zaproponowano rozważenie mechanizmu administracyjno-prawnego ochrony państwowej pracownikó w organó w ścigania i sądu przez pryzmat takich elementó w, jak: systemy instytucjonalne organó w administracji zapewniające ochronę państwową; normy prawne, za pomocą których zapewnione jest bezpośrednie zastosowanie władzy w procesie ochrony państwowej; podmioty, wobec których można zastosować ochronę państwową; stosunki społeczne, które kształtują się w sferze ochrony pracownikó w organó w ścigania i Sądu.

Znaczenie i szeroki zakres stosunkó w społecznych, w ramach których organy ścigania i sądy sprawują swoje uprawnienia, z jednej strony, oraz rozwój elementó w mechanizmu egzekwowania praw ich pracownikó w – z drugiej pośredniczą w potrzebie dalszych badań nad tą problematyką.

Słowa kluczowe: mechanizm administracyjno-prawny, ochrona państwowa, prawomocność, działania specjalne, organ ścigania, sąd, pracownik, bliscy krewni.

STATE PROTECTION OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS AND COURTS: ADMINISTRATIVE ASPECT

Ihor Petrishak

*Applicant at the Department of Administrative and Commercial Law
Zaporizhia National University (Zaporizhia, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-9758-3251

Petrishak@gmail.com

Abstract. The article is devoted to the issues related to the establishment of the essential characteristics of state protection of law enforcement officers and the court by determining the administrative and legal mechanism of state protection of employees of these bodies, the study of the right to state protection and its powers. has the right to receive state protection, as well as the establishment of a system of bodies authorized to provide state protection of law enforcement officers and the court. Emphasis is placed on the narrow approach to determining the essence of the right to state protection of law enforcement officers and the court and its administrative and legal support. It is proposed to consider the administrative and legal mechanism of state protection of law enforcement officers and the court through the prism of such elements as: institutional systems of government agencies that provide state protection; legal norms, which ensure the direct application of power in the process of state protection; subjects in respect of which state protection may be applied; public relations, which are formed in the field of protection of law enforcement officers and the court.

The importance and wide range of public relations within which law enforcement agencies and courts exercise their powers, on the one hand, and the development of elements of the mechanism for ensuring the rights of their employees, on the other, mediate the need for further research on this issue.

Key words: administrative-legal mechanism, state protection, competence, special measures, law enforcement body, court, employee, close relatives.

ДЕРЖАВНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА СУДУ: АДМІНІСТРАТИВНИЙ АСПЕКТ

Igor Petrishak

*здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-9758-3251

Petrishak@gmail.com

Анотація. Статтю присвячено висвітленню питань, пов'язаних із встановленням сутнісних характеристик державного захисту працівників правоохоронних органів та суду шляхом визначення адміністративно-правового механізму державного захисту працівників цих органів, дослідженню права на застосування державного захисту та правомочностей, які його формують, виокремлення суб'єктів, яких наділено правом на отримання державного захисту, а також встановлення системи органів, які уповноважені забезпечувати державний захист працівників правоохоронних органів та суду. Акцентовано увагу на вузькому підході до визначення сутності права на державний захист працівників правоохоронних органів та суду та його адміністративно-правового забезпечення. Запропоновано розглядати адміністративно-правовий механізм державного захисту працівників правоохоронних органів та суду через призму таких елементів, як: інституційні системи органів управління, які забезпечують державний захист; правові норми, за допомогою яких забезпечується безпосереднє застосування владного впливу в процесі державного захисту; суб'єктів щодо яких може бути застосовано державний захист; суспільних відносин, які складаються в сфері захисту працівників правоохоронних органів та суду.

Важливість та широке коло суспільних відносин, в межах яких правоохоронні органи та суди здійснюють свої повноваження, з одного боку, та розвиток елементів механізму забезпечення прав їх працівників – з іншого, опосередковують потребу здійснення подальших досліджень цієї проблематики.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, державний захист, правомочність, спеціальні заходи, правоохоронний орган, суд, працівник, близькі родичі.

Вступ. Питання здійснення адміністративно-правового механізму державного захисту працівників правоохоронних органів та суду тривалий час залишаються дискусійним. Законом України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» визначено невичерпний перелік правоохоронних органів на підставі наявності у них такої детермінуючої ознаки як здійснення правозастосовної або правоохоронної функції. Проте внаслідок неоднакового застосування законодавства щодо підстав та процедури ініціювання застосування державного захисту та суб'єктів, які мають право на державний захист, вказана діяльність є малоєфективною та часто порушує права та інтереси працівників правоохоронних органів та суду.

Метою дослідження є встановлення сутнісних характеристик адміністративно-правового забезпечення державного захисту працівників правоохоронних органів та суду шляхом виконання таких науково-дослідницьких задач: визначення адміністративно-правового механізму державного захисту працівників правоохоронних органів та суду, дослідження сутності права на застосування державного захисту та правомочнос-

тей, які його формують, виокремлення суб'єктів, яких наділено правом на отримання державного захисту, а також встановлення системи органів, яких уповноважено забезпечувати державний захист працівників правоохоронних органів та суду.

При здійсненні даного дослідження використовувались загальні та спеціальні методи наукового пізнання: метод системного аналізу, діалектичний метод, формально-логічний метод та структурно-функціональний, а також ряд емпіричних методів. Основу дослідження склали висновки провідних вчених в сфері адміністративного права, зокрема таких, як: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, М.Н. Берідзе, І.В. Бойко, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, С.В. Ківалов, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Д.В. Приймаченко, В.В. Прокопенко та ін. У той же час значна кількість проблемних питань адміністративно-правового забезпечення державного захисту працівників правоохоронних органів та суду залишається невирішеною, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Практична значимість: результати дослідження цікаві та корисні для вітчизняних законодавців та суб'єктів публічного адміністрування на фоні актуалізації тенденцій демократизації та гуманізації управлінських процесів.

Новизна та оригінальність дослідження: всі результати отримані самостійно, є оригінальними (відсутні аналоги та некоректні запозичення). Предмет дослідження розглядається в Україні вперше і має перспективу подальшого розвитку.

Основна частина.

1. Поняття адміністративно-правового механізму державного захисту

У наукових працях дослідників термін «механізм» набув особливого розвитку, його розуміють як сукупність засобів та методів досягнення поставлених цілей. Відповідно до мети або визначених державою завдань відбувається відбір відповідних заходів для їх досягнення, що робить адміністративно-правовий механізм різним за своїм складом, різним за набором засобів.

Комплексний механізм управлінського впливу – це сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу суб'єктів управління і впливу на їх діяльність, що забезпечують узгодження інтересів взаємодіючих учасників суспільних відносин (Нижник, Машков, 1998: 16). Використання в юридичній літературі категорії «механізм» пов'язане з усвідомленням того, що недостатньо мати матеріальні норми, розвинену систему законодавства, необхідні ще чіткі механізми їх впровадження в життя, що повною мірою стосується і адміністративно-правової сфери (Тодика, 2001: 337). Відповідно, механізм адміністративно-правового регулювання є сукупністю адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації державної виконавчої влади (Голосніченко, 1998: 14).

О.І. Безпаловою звернуто увагу на наявність широкого та вузького підходу до визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання. У широкому сенсі механізм адміністративно-правового регулювання переважно розуміють як сукупність елементів і правових засобів, взаємопов'язаних і взаємозалежних, які утворюють інформаційно-правову єдність з метою здійснення впорядковуючого впливу і стабільного розвитку управлінських відносин у сфері діяльності органів виконавчої влади, державного управління, органів місцевого самоврядування, уповноважених посадових осіб та інших суб'єктів, урегульованих адміністративними правовими нормами управлінських відносин, що виникають у державі та суспільстві, а у вузькому сенсі – це сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється регулювання суспільних відносин, які виникають з приводу правовідносин у сфері реалізації виконавчої влади (Безпалова, 2014: 41).

При цьому специфіка адміністративно-правового механізму тісно переплітається з зовнішньою формою вираження державної виконавчої влади та здійснення державного регулювання. Загалом погляди науковців можна згрупувати за ознакою, яка є визначальною при визначенні поняття «механізм державного регулювання» наступним чином: його визначено як поєднання методів, форм, стимулів, інструментів, технологій, яких використовує держава (Корецький, 2002: 260); як сукупність певних державних регуляторів (Головко, Дідківська, 2000: 209); як спосіб дій суб'єкта, набір інструментів, які розв'язують протиріччя (Латинін, 2006: 320); як заходи і засоби, розроблені державою з метою активізації суб'єкта (Розпутенко, 2009: 29).

Що стосується терміну «державний захист», то під ним слід розуміти створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантування чого-небудь; захист, охорону кого-небудь або чого-небудь від небезпеки; надання (постачання) чогось кимось у достатній кількості, створення усіх необхідних умов для здійснення чогось, гарантування чогось (Чуйко, 2006: 85).

Таким чином, адміністративно-правовий механізм державного захисту працівників правоохоронних органів та суду можна визначити як спосіб погодженого впливу суб'єктів управління на суспільні відносини, які пов'язані з створенням надійних умов для функціонування суддів та правоохоронних органів та гарантування їх охорони від небезпеки. Погоджений вплив реалізується за допомогою сукупності правових, фінансових, організаційних, інформаційних і соціальних та спеціальних заходів, які здійснюються органами державної влади.

Адміністративно-правовий механізм державного захисту працівників правоохоронних органів та суду складається з окремих елементів: інституційної системи органів управління, які забезпечують застосування заходів державного захисту; правових норм, за допомогою яких забезпечується безпосереднє застосування владного впливу в процесі державного захисту; суб'єктів щодо яких може бути застосовано державний захист; суспільних відносин, які складаються в сфері захисту працівників правоохоронних органів та суду.

Для оптимізації адміністративно-правового механізму державного захисту працівників правоохоронних органів та суду, на думку автора, необхідно виходити з такого:

- державний захист працівників правоохоронних органів та суду як динамічне явище включає різні етапи, що потребують відмінних засобів адміністративно-правового впливу;
- державний захист працівників правоохоронних органів та суду як стале явище опосередковує необхідність виокремлення єдиних принципів адміністративно-правового регулювання;
- державний захист працівників правоохоронних органів та суду є спеціальним видом державного захисту особливої групи публічних службовців, діяльність яких пов'язано з підвищеним ризиком.

2. Право на забезпечення державного захисту

Наділення особи якістю суб'єкта права є першою і необхідною умовою набуття нею суб'єктивних прав. Об'єктивне право (право в об'єктивному сенсі) – це абстрактно-загальні норми позитивного права, що передбачають для фактично різних суб'єктів права формально рівні юридичні умови і можливості для реалізації в конкретних правовідносинах їх правомірних цілей та інтересів – набуття і здійснення ними своїх конкретних, індивідуально-визначених суб'єктивних прав, створення і виконання ними своїх конкретних, індивідуально-визначених юридичних обов'язків (Нерсесянц, 1999: 508).

Суб'єктивне право завжди належить уповноваженій особі, яка має певний інтерес: матеріальний, духовний, політичний, сімейний тощо. Для задоволення цього інтересу особі надаються певні правові можливості. Можлива поведінка щодо реалізації певного інтересу становить зміст суб'єктивного права і заснова на на бажанні уповноваженої особи. Межі бажаної поведінки чітко окреслені нормами позитивного права (Скакун, 2004: 230).

У конкретних правовідносинах суб'єктивні права реалізуються через правомочність уповноважених осіб. Правомочність складається з таких елементів: право на особисті дії уповноваженої особи; право вимагати певної поведінки від зобов'язаної особи, тобто право на сторонні дії; право звертатися до компетентних державних органів про застосування державного примусу у разі невиконання контрагентом своїх обов'язків; право користуватися соціальними благами на основі певного суб'єктивного права. Таким чином, правомочність може бути: правом на поведінку; правом на вимагання; правом на домагання; правом на користування соціальними благами (Цвік, Ткаченко, Петришина, 2002: 43).

Права працівників правоохоронних органів та суду як елемент їх правового статусу – це гарантована правом і законом міра можливої або дозволеної поведінки особи, яка встановлюється для задоволення його інтересів і забезпечується державою. Право на державний захист є правомочністю, якою наділено визначених законом суб'єктів, що забезпечується сукупністю встановлених заходів.

Відповідно, право на державний захист працівників правоохоронних органів та суду можна розглядати у широкому та вузькому значенні. З позиції широкого підходу, воно виражено у таких правомочностях, як: право на медичне обслуговування та санаторно-курортне лікування; право на обов'язкове державне страхування життя і здоров'я; право на пенсійне забезпечення; право на застосування заходів державного захисту (безпеки). Вузький підхід до трактування державного захисту працівників правоохоронних органів та суду засновано на положеннях Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», яким до заходів державного віднесено:

- 1) заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і зброю з метою забезпечення виконання правомірних наказів і усних вимог, що добровільно не виконуються, для захисту особистої безпеки, безпеки близьких родичів, а також безпеки житла і майна;
- 2) одержання допомоги у виконанні покладених обов'язків, а в разі необхідності – для особистого захисту, а також свого житла і майна з боку відповідних правоохоронних та інших державних органів;
- 3) спеціальні заходи забезпечення безпеки;
- 4) отримання матеріальної компенсації в разі загибелі працівника, каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, знищення чи пошкодження його житла і майна у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

При цьому до спеціальних заходів належать: особиста охорона, охорона житла і майна; видача зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку; встановлення телефону за місцем проживання; використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; тимчасове розміщення у місцях, що забезпечують безпеку; забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту; переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, переселення в інше місце проживання (Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів, 1993). В рамках цього дослідження використано вузький підхід до визначення сутності права державний захист працівників правоохоронних органів та суду.

3. Суб'єкти, яких наділено правом на державний захист

Для окреслення адміністративно-правового механізму державного захисту працівників правоохоронних органів та суду, необхідно встановити коло суб'єктів, яких наділено правом на забезпечення державного захисту.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», можна виокремити наступні групи суб'єктів, які мають право на забезпечення державного захисту:

- 1) до першої групи належать судді Конституційного Суду України, судді та працівники апаратів судів;
- 2) до другої групи належать працівники правоохоронних органів;
- 3) до третьої групи належать суб'єкти, які за певних умов мають право на отримання державного захисту;

4) до четвертої групи належать близькі родичі осіб, які відповідають ознакам суб'єктів, яких віднесено до 1 – 3 групи (Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів, 1993).

Судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судоустрою чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді. Особа набуває статусу судді та одночасно обов'язку з антикорупційного декларування після складення присяги судді під час урочистої церемонії у присутності Президента України. До участі в церемонії запрошуються Голова Верховного Суду, Голова Ради суддів України, Голова Вищої ради правосуддя та Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (Про судоустрій і статус суддів, 2016).

Відповідно до ст. 52 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суддею є громадянин України, який відповідно до Конституції України призначений суддею, займає штатну суддівську посаду в одному з судів України і здійснює правосуддя на професійній основі.

Суддя Конституційного Суду є суб'єктом, на якого поширюється вимога з антикорупційного декларування. Загалом, суддею Конституційного Суду може бути громадянин України, який володіє державною мовою, на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ятнадцять років, високі моральні якості, є правником із визнаним рівнем компетентності.

Щодо набуття особою статусу Судді Конституційного Суду, то є певні суперечності. З однієї сторони, відповідно до ст. 17 Закону України «Про Конституційний Суд», суддя Конституційного Суду набуває відповідних прав (одночасно з статусом) з дня складення ним на спеціальному пленарному засіданні присяги не пізніше п'ятого робочого дня з дня призначення Судді на посаду. З іншого боку, відповідно до ст. 18 цього ж Закону особа набуває статусу судді Конституційного Суду з дня, що є наступним за днем призначення на посаду. З метою уникнення суперечностей, уявляється доцільним визначити, що особа набуває статусу судді Конституційного суду з моменту складення присяги (Про Конституційний Суд України, 2017).

Щодо працівників апарату суду, то до них віднесено: голову апарату суду, його заступників, працівників управління, відділів, секторів, що здійснюють свої функції на підставі положень, які затверджуються керівником апарату відповідного суду, секретарі судового засідання, наукові консультанти та судові розпорядники. При цьому, кожен працівник апарату суду має посвідчення, що підтверджує його особу й повноваження (Про затвердження Типового положення про апарат суду, 2019).

Щодо помічника судді, то ним може бути працівник апарату суду, який є патронатним службовцем у суді, який забезпечує виконання суддею повноважень щодо здійснення правосуддя (Положення про помічника судді, 2018). Секретар судового засідання є посадовою особою апарату суду, який забезпечує організаційний аспект розгляду адміністративної справи. Адміністративною процесуальною правосуб'єктністю у цьому випадку наділено громадян України, які мають вищу освіту за спеціальністю «Правознавство» (станом на теперішній час, назву спеціальності змінено на «Право») або «Правоохоронна діяльність» з освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче молодшого спеціаліста, без вимог щодо стажу роботи (Типова посадова інструкція секретаря судового засідання місцевого загального суду, 2005). Судовим розпорядник також належить до апарату суду та є працівником служби судових розпорядників, який забезпечує додержання особами, які перебувають у суді, встановлених правил, виконання ними розпоряджень головуючого в судовому засіданні (Про судоустрій і статус суддів, 2016). Цього статусу може набути особа, яка має ступінь вищої освіти не нижче молодшого бакалавра або бакалавра в галузі знань «Право», вільно володіє державною мовою (Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників, 2017).

Другу групу суб'єктів, які мають право на державний захист складають працівники правоохоронних органів. Станом на теперішній час, єдиного підходу до визначення поняття «правоохоронний орган» не вироблено ні в законодавстві, ні в теорії права. Законом України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» визначено невичерпний перелік правоохоронних органів на підставі наявності у них такої детермінуючої ознаки як здійснення правозастосовної або правоохоронної функції (Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів, 1993). Термін «функція» позначає роль та цільове призначення діяльності окремого суб'єкта і застосовується для окреслення особливостей будь-яких соціальних, технічних, біологічних, правових явищ. В цілях цього дослідження правозастосовна або правоохоронна функція може бути визначена як елемент правового статусу суб'єкта публічної адміністрації, що відображає зміст та цільове призначення публічного адміністрування, яке забезпечується методами управлінського впливу та має на меті протидію злочинності та забезпечення публічного інтересу.

Виходячи з змісту ст. 1 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» до органів, яких наділено правозастосовними або правоохоронними функціями віднесено: органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони тощо (Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів, 1993).

Можливим є застосування підходу до визначення системи правоохоронних органів через нормативне закріплення за ними статусу правоохоронного. Відповідно, статусу правоохоронного органу закріплено за Національну поліцією (Про Національну поліцію, 2015), прокуратурою (Про прокуратуру, 2014), Державним бюро розслідувань (Про державне бюро розслідувань, 2015), Службою безпеки України (Про Службу безпеки України, 1992), Державною прикордонною службою України (Про Державну прикордонну службу

України, 2003), Державною кримінально-виконавчою службою України (Про Державну кримінально-виконавчу службу України, 2005), Національним антикорупційним бюро України (Про Національне антикорупційне бюро України, 2014) тощо.

Таким чином, приходимо до висновку, що до правоохоронних органів, які наділено правом на державний захист може бути віднесено, з одного боку, тих, яких прямо зазначено в спеціальному законодавстві (Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів, 1993) та, з іншого боку – тих органів, які виконують правозастосовну або правоохоронну функції, що закріплено на нормативному рівні.

До третьої групи належать суб'єкти, які за певних умов мають право на отримання державного захисту. До таких осіб віднесено співробітників кадрового складу розвідувальних органів України, співробітників Служби судової охорони, працівників Антимонопольного комітету України та уповноважених осіб Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, які беруть безпосередню участь у: конституційному провадженні, розгляді справ у судах, кримінальному провадженні та провадженні у справах про адміністративні правопорушення; оперативно-розшуковій та розвідувальній діяльності; охороні громадського порядку і громадської безпеки; виконанні вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та прокурорів; контролі за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон України; нагляді і контролі за виконанням законів (Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів, 1993).

Групу близьких родичів в значенні державного захисту складають батьки, дружина (чоловік), діти, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки, посягання на життя, здоров'я, житло і майно яких перешкоджає виконанню працівниками суду і правоохоронних органів покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав (Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів, 1993).

4. Інституційна система забезпечення державного захисту працівників суду та правоохоронних органів

Діяльність щодо забезпечення державного захисту працівників правоохоронних органів та суду є невід'ємним елементом превентивного механізму забезпечення законності у публічному секторі. При цьому, загальноприйнятним є виокремлення системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення державного захисту в Україні, елементами якої є:

1) суб'єкти публічної адміністрації, які визначають основні напрями державної політики у сфері державного захисту, забезпечують розробку і прийняття законів, розподіляють функції між органами виконавчої влади, координують їх діяльність, здійснюють і забезпечують ефективну реалізацію державної політики (до них віднесено: Президента України, Прем'єр-міністра, уряд, органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування, судові органи, правоохоронні органи всіх рівнів);

2) суб'єкти, які приймають рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки (до них віднесено: керівників органів внутрішніх справ, керівників органів служби безпеки, керівників органів прокуратури, голову суду, Голову Конституційного Суду України; керівників органів охорони державного кордону України, керівників розвідувальних органів України, керівників органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Директора Національного антикорупційного бюро України, директорів його територіальних управлінь, Директора Державного бюро розслідувань та його заступників, Голову Служби судової охорони та його заступників);

3) суб'єкти, які здійснюють заходи забезпечення безпеки (до них віднесено: органи служби безпеки, органи охорони державного кордону України, відповідні розвідувальні органи України, підрозділи Служби судової охорони, органи управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, відповідний підрозділ Національної поліції України, відповідні підрозділи Національного антикорупційного бюро України, органи Державного бюро розслідувань, відповідні підрозділи Служби судової охорони, поліцію) (Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів, 1993).

Виходячи з того, що державний захист працівників правоохоронних органів та суду є функцією держави, що належить до механізму забезпечення законності та нормального функціонування правоохоронних органів та судів, особливістю системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення державного захисту є те, що один і той самий суб'єкт буде одночасно тим, який забезпечує можливість здійснення державного захисту та суб'єктом, який має право на державний захист.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє стверджувати про наявну спеціальну правову регламентацію адміністративно-правового механізму державного захисту працівників правоохоронних органів та суду. Встановлено, що адміністративно-правовий механізм державного захисту працівників правоохоронних органів та суду є способом погодженого впливу суб'єктів управління на суспільні відносини, які пов'язані зі створенням надійних умов для функціонування судів та правоохоронних органів та гарантування їх охорони від небезпеки.

Запропоновано розглядати право на державний захист працівників правоохоронних органів та суду у широкому та вузькому значенні. З позиції широкого підходу, воно виражено у таких правомочностях, як: право на медичне обслуговування та санаторно-курортне лікування; право на обов'язкове державне страхування життя і здоров'я; право на пенсійне забезпечення; право на застосування заходів державного захисту (безпеки). Вузький підхід до трактування державного захисту працівників правоохоронних органів та суду засновано на положеннях Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів».

Виокремлено систему суб'єктів, яких наділено правом на отримання державного захисту шляхом віднесення до неї: 1) судів Конституційного Суду України, судів та працівників апаратів судів; 2) працівників

правоохоронних органів; 3) суб'єктів, які за певних умов мають право на отримання державного захисту; 4) близьких родичів осіб, які відповідають ознакам суб'єктів, яких віднесено до 1–3 групи.

Обґрунтовано, що особливістю системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення державного захисту є те, що один і той самий суб'єкт буде одночасно тим, який забезпечує можливість здійснення державного захисту та суб'єктом, який має право на державний захист.

Список використаних джерел:

1. Безпалова О.І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2014. 544 с.
2. Голосніченко І.П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття) : навч. посіб. Ірпінь : Укр. фін.-екон. ін-т ДПА України, 1998. С. 14.
3. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки : навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2000. 209 с.
4. Корецький М.Х. Державне управління аграрної сфери у ринковій економіці. Київ : Вид-во УАДУ, 2002. 260 с.
5. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання : монографія. Харків : Магістр, 2006. 320 с.
6. Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства : учеб. для юрид. вузов и фак-тов. Москва : Издат. гр. НОРМА, 1999. 552 с.
7. Нижник Н.Р., Машков О.А. Системний підхід в організації державного управління. Київ : Вид-во УАДУ, 1998. 160 с.
8. Положення про помічника судді : Рішення Ради суддів України від 18.05.2018 р. № 21. Дата оновлення: 22.11.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr021414-18#Text> (дата звернення: 21.09.2020 р.).
9. Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників : Наказ Державної судової адміністрації України від 20.07.2017 р. № 815. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0815750-17#n14> (дата звернення: 21.09.2020 р.).
10. Про державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 р. № 794. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/794-19> (дата звернення: 10.09.2020).
11. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII. URL : (дата звернення: 10.09.2020).
12. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2713-IV. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> (дата звернення: 10.09.2020).
13. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/661-15> (дата звернення: 10.09.2020).
14. Про затвердження Типового положення про апарат суду : Наказ Державної судової адміністрації України від 08.02.2019 р. № 131. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19#Text> (дата звернення: 21.09.2020 р.).
15. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення: 21.09.2020 р.).
16. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення: 10.09.2020).
17. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 10.09.2020).
18. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 року № 1697- VII (із змінами та доповненнями). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 10.09.2020).
19. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (дата звернення: 10.09.2020).
20. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Дата оновлення: 20.06.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 21.09.2020 р.).
21. Розпутенко І.В. Державна політика України в контексті геоекономічних змін. *Науково-інформаційний вісник з державного управління*. Київ : НАДУ, 2009. № 2. С. 25–29.
22. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підруч. Харків : Консум, 2004. 656 с.
23. Теорія держави і права: підруч. для студ. 3–14 юридичних спеціальностей вищ. навч. закл. / за ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. Харків : Право, 2002. 432 с.
24. Типова посадова інструкція секретаря судового засідання місцевого загального суду : Наказ Державної судової адміністрації України від 20.07.2005 р. № 86. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0086750-05#Text> (дата звернення: 21.09.2020 р.).
25. Тодика Ю. М. Конституция Украины – основной закон государства и общества : учеб. пособие. Харків : Факт, 2001. С. 337.
26. Чуйко З.Д. Конституційно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 8. С. 85.

References:

1. Bezpalova, O.I. (2014). *Administrativno-pravovyi mekhanizm realizatsii pravookhoronnoi funktsii derzhavy* [Administrative and legal mechanism of realization of law enforcement function of the state]. Kharkiv: Kharkivskiyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
2. Holosnichenko, I.P. (1998). *Administrativne pravo Ukrainy (osnovni katehorii i poniattia)* [Administrative law of Ukraine (basic categories and concepts)]. Irpin : Ukr. fin.-ekon. in-t DPA Ukrainy [in Ukrainian].
3. Didkivska, L.I. & Holovko L.S. (2000). *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of the economy]. Kyiv : Znannia-Pres [in Ukrainian].
4. Koretskyi, M.Kh. (2002). *Derzhavne upravlinnia ahraranoi sfery u rynkovii ekonomitsi* [State management of the agricultural sector in a market economy]. Kyiv : Vyd-vo UADU [in Ukrainian].

5. Latynin, M.A. (2006). Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy: mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання [Agrarian sector of the economy of Ukraine: the mechanism of state regulation]. Kharkiv : Mahistr [in Ukrainian].
6. Nersesyants, V.S. (1999). *Obshchaya teoriya prava i gosudarstva [General theory of law and state]*. Moscow: Izdat. gr. NORMA [in Russian].
7. Nyzhnyk, N.R. & Mashkov, O. A. (1998). *Systemnyi pidkhid v orhanizatsii derzhavnoho upravlinnia [System approach in the organization of public administration]*. Kyiv : Vyd-vo UADU [in Ukrainian].
8. Polozhennia pro pomichnyka suddi: Rishennia Rady suddiv Ukrainy vid 18.05.2018 r. № 21. Data onovlennia: 22.11.2019 [Regulations on the Assistant Judge: Decision of the Council of Judges of Ukraine from 05/18/2018 № 21. Date of update: 11/22/2019]. (2019, November 22). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr021414-18#Text> [in Ukrainian].
9. Polozhennia pro poriadok stvorennia ta diialnosti sluzhby sudovykh rozporiadnykiv: Nakaz Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy vid 20.07.2017 r. № 815 [Regulations on the procedure for establishing and operating the service of court administrators: Order of the State Judicial Administration of Ukraine dated 20.07.2017 № 815]. (2017, July 20). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0815750-17#n14> [in Ukrainian].
10. Pro derzhavne biuro rozsliduvan: Zakon Ukrainy vid 12.11.2015 r. № 794 [On the State Bureau of Investigation: Law of Ukraine of November 12, 2015 № 794]. (2015, November 12). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/794-19> [in Ukrainian].
11. Pro derzhavnyi zakhyst pratsivnykiv sudu i pravookhoronnykh orhaniv: Zakon Ukrainy vid 23.12.1993 r. № 3781-XII [On state protection of employees of courts and law enforcement agencies: Law of Ukraine of 23.12.1993 № 3781-XII]. (1993, December 23). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> [in Ukrainian].
12. Pro Derzhavnu kryminalno-vykonavchu sluzhbu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 23 chervnia 2005 r. № 2713-IV [On the State Penitentiary Service of Ukraine: Law of Ukraine of June 23, 2005 № 2713-IV]. (2005, June 23). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> [in Ukrainian].
13. Pro Derzhavnu prykordonnu sluzhbu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 3 kvitnia 2003 r. № 661-IV [On the State Border Guard Service of Ukraine: Law of Ukraine of April 3, 2003 № 661-IV]. (2003, April 3). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/661-15> [in Ukrainian].
14. Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro aparat sudu: Nakaz Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy vid 08.02.2019 r. № 131 [On approval of the Standard Regulations on the court staff: Order of the State Judicial Administration of Ukraine dated 08.02.2019 № 131]. (2019, February 8). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19#Text> [in Ukrainian].
15. Pro Konstytutsiinyi Sud Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.07. 2017 № 2136-VIII [On the Constitutional Court of Ukraine: Law of Ukraine of 13.07. 2017 № 2136-VIII]. (2017, July 13). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> [in Ukrainian].
16. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1698-VII [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine: Law of Ukraine of 14.10.2014 № 1698-VII]. (2014, October 14). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> [in Ukrainian].
17. Pro Natsionalnu politsiuu: Zakon Ukrainy vid 2 lypnia 2015 r. № 580-VIII [On the National Police: Law of Ukraine of July 2, 2015 № 580-VIII]. (2015, July 2). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19> [in Ukrainian].
18. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 roku № 1697- VII (iz zminamy ta dopovnenniamy) [On the Prosecutor's Office: Law of Ukraine of 14.10.2014 № 1697-VII (as amended)]. (2014, October 14). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> [in Ukrainian].
19. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 25 bereznia 1992 roku № 2229-XII [On the Security Service of Ukraine: Law of Ukraine of March 25, 1992 № 2229-XII]. (1992, March 25). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> [in Ukrainian].
20. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1402-VIII. Data onovlennia: 20.06.2020 r. [On the Judiciary and the Status of Judges: Law of Ukraine of 02.06.2016 № 1402-VIII]. (2016, June 2). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> [in Ukrainian].
21. Rozputenko, I.V. (2009). Derzhavna polityka Ukrainy v konteksti heoekonomichnykh zmin [State policy of Ukraine in the context of geoeconomic changes]. *Naukovo-informatsiinyi visnyk z derzhavnoho upravlinnia – Scientific and information bulletin on public administration*, 2, 25-29 [in Ukrainian].
22. Skakun, O.F. (2004). *Teoriia derzhavy i prava [Theory of state and law]*. Kharkiv: Konsum [in Ukrainian].
23. Tsvik, M.V. & Tkachenka, V.D. & Petryshyn, O.V. (Eds.). (2001). *Teoriia derzhavy i prava [The theory of state and law]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
24. Typova posadova instruktsiia sekretaria sudovoho zasidannia mistsevoho zahalnoho sudu: Nakaz Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy vid 20.07.2005 r. № 86 [Typical job description of the secretary of the court session of the local general court: Order of the State Judicial Administration of Ukraine dated 20.07.2005 № 86]. (2005, July 20). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0086750-05#Text> [in Ukrainian].
25. Todika, Yu.M. (2001). *Konstitutsiia Ukrainy – osnovnoy zakon gosudarstva i obshchestva [Constitution of Ukraine - the fundamental law of the state and society]*. Khar'kov: Fakt [in Russian].
26. Chuiko, Z.D. (2006). Konstytutsiino-pravovy mekhanizm zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Constitutional and legal mechanism for ensuring the national security of Ukraine]. *Biuletyn Ministerstva yustytzii Ukrainy – Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, 8, 85 [in Ukrainian].